

Digitālo risinājumu pieaugošā izplatība ikdienas dzīvē rada nepieciešamību pēc sistēmiskām pārmaiņām, kuru pamatā ir vispārēja **digitālā transformācija** un, konkrētāk runājot, iekļaujošas izglītības sistēmas.

Eiropas Speciālās un iekļaujošās izglītības aģentūra (Aģentūra) uzsver, ka saskaņā ar iekļaujošas izglītības sistēmu galīgo redzējumu visiem dažādu vecumu izglītojamiem ir jānodrošina jēgpilnas, augstas kvalitātes izglītības iespējas vietējā sabiedrībā kopā ar viņu draugiem un vienaudžiem. Tas prasa arī sistēmiskas pārmaiņas, kas aptver visus izglītības sistēmas līmeņus.

Nesenās nacionālās un starptautiskās krīzes Eiropā ir uzrādījušas izglītības sistēmu trūkumus. Attālinātais mācību process ir īpaši ietekmējis izglītojamos, kuri saskaras ar digitālplaisu. Transformējot digitālās un mācību telpas, kā mērķis ir jāizvirza to uzlabošana, lai radītu ilgtspējīgas, rezilientas sistēmas.

Šī politikas kopsavilkuma mērķis ir sniegt informāciju un ieteikumus politikas veidotājiem, lai parādītu, ka digitālās un iekļaujošās izglītības transformācija ir savstarpēji saistīta.

Iekļaujošas digitālās izglītības ziņojums

Aģentūra sadarbojās ar Institut für Technologie und Arbeit (Vācija), lai sagatavotu ziņojumu *Inclusive Digital Education* [Iekļaujoša digitālā izglītība], kurā aplūkota nepieciešamība iekļaujošu izglītību un digitālu transformāciju uzskatīt par savstarpēji saistītiem jautājumiem. Tajā analizēta izpēte, politika, prakses tendences un ekspertu viedokļi, sniedzot pārskatu par norisēm un izceļot iekļaujošas digitālās izglītības problēmas, kas vēl jārisina.

Iekļaujošas (un) digitālas izglītības redzējums:

- ietver visus izglītības sistēmas līmeņus — no indivīda (izglītojamie un skolotāji) līdz organizatoriskajam (skolas) un reģionālajam vai valsts līmenim;
- pievēršas iekļaušanai, izstumšanai, digitalizācijai un digitālplaisai kā savstarpēji saistītiem un atkarīgiem jautājumiem;
- balstās uz izglītības sistēmas struktūrām, lai veicinātu rezilientas izglītības sistēmas izveidi, kas piedāvā taisnīgas izglītības iespējas visiem izglītojamiem;
- balstās uz **digitālo transformāciju**, kas sniedzas tālāk par digitālo tehnoloģiju izmantošanu izglītībā.

Šajā politikas kopsavilkumā ir izklāstīti daži no ziņojuma galvenajiem konstatējumiem un to atbilstība iekļaušanas un digitālās transformācijas politikai, lai radītu vairāk rezilientas izglītības sistēmas.

Galvenie vēstījumi par iekļaujošu un digitālu izglītības politiku

Galvenie vēstījumi attiecas uz četrām savstarpēji saistītām un atkarīgām politikas jomām un to lomu iekļaujošas izglītības digitālajā transformācijā:

- Tehnoloģija
- Izglītojamie un skolotāji
- Izglītības iestādes
- Izglītības sistēmas reģionālā un valsts līmeņa vadība

Tehnoloģija

Izmantojot uz lietotāju orientēta dizaina pieeju, kas ietver universālo dizainu, var izvairīties no tādiem trūkumiem kā slikta lietojamība, augstas izmaksas vai informācijas tehnoloģiju (IT) atbalsta trūkums. Atbalsta tehnoloģija tiek izmantota tikai tad, ja universāli izstrādāta tehnoloģija nav pietiekama, lai apmierinātu visu lietotāju vajadzības.

Tādas tehnoloģijas kā mākslīgais intelekts (MI), virtuālā un paplašinātā realitāte nākotnē var būtiski ietekmēt iekļaujošu digitālo izglītību. Tāpēc ir svarīgi izpētīt to izmantošanu, efektivitāti, pieejamību, ieguvumus un riskus. MI tehnoloģiju personalizācijas un pielāgošanas iespējas var izrādīties būtiskas, lai radītu izglītības rīkus ar universālu dizainu un lietojamību.

Universāls apmācību procesa dizains ir visaptveroša stratēģija, lai novērstu izstumšanu digitālajā izglītībā.

Tomēr starpnozaru komandām un/vai pētniecības grupām ir jāizstrādā nepieciešamās infrastruktūras un inovatīvas tehnoloģijas iekļaujošai digitālajai izglītībai. Šajās grupās būtu jāiekļauj pedagogi, IT eksperti un izglītojamie, tostarp tie, kas var tikt pakļauti izstumšanai.

Politikas veidošanā un praksē ir nopietni jāapsver MI un citu jauno tehnoloģiju izmantošanas ētiskās sekas izglītībā, jo īpaši iekļaujošā vidē. Politikai ir jānodrošina jauno tehnoloģiju ētiska izmantošana un jāaizsargā visi izglītojamie no digitālplaisas.

Izglītojamie un skolotāji

Neaizsargātība pret izstumšanu digitālajā izglītībā var būt saistīta ar mācīšanās procesa norisēm, kas savukārt ir cieši saistītas ar (sabiedrības) sistēmas funkcionēšanas mehānismiem.

Izglītības jomā gan politikas izstrādē, gan praksē ir jāpievēršas šādiem galvenajiem aspektiem attiecībā uz izglītojamiem:

- Jāpalielina izpratne par izglītojamo neaizsargātību pret digitālo izstumšanu, un jo īpaši par to, kuri individuālie un vides apstākļi (piemēram, digitālās kompetences, sociālā nevienlīdzība) ietekmē izglītojamo iekļaušanas pakāpi izglītības sistēmā un viņu piekļuvi digitālajai izglītībai.
- Jāpievēršas individuālai izglītojamo piekļuvei digitālajai izglītībai un sociālās līdzdalības iespējām tajā, kā arī jānodrošina, ka viņi piedalās digitālo risinājumu izstrādē savai apmācībai. Lai izstrādātu un testētu jaunas tehnoloģijas, kas atbalsta mācīšanās procesu, būtu jāizmanto izglītojamo, ģimeņu un vienaudžu "slēptās" zināšanas.

Veidojot iekļaujošu digitālās izglītības vidi, galvenā uzmanība ir jāpievērš nevis individuālu izglītojamo vajadzībām, bet gan dažādu indivīdu vai grupu, kas ir neaizsargātas pret izstumšanu, sniegto ieskatu apvienošanai. Tas nodrošina holistisku skatījumu uz iekļaušanu un garantē augstas kvalitātes digitālo izglītību visiem izglītojamiem.

Skolotājiem joprojām trūkst digitālās kompetences. Šī problēma ir jārisina, pilnveidojot skolotāju sākotnējo izglītību un profesionālo kompetenci. Spēja izmantot digitālās tehnoloģijas, medijpratību un atbalsta tehnoloģijas ir svarīga, taču tikpat svarīga ir arī spēja izvēlēties digitālu mācību saturu un veidot iekļaujošu mācību vidi, kas atbilstu atsevišķu izglītojamo vēlmēm, kompetencēm vai prasmēm.

Skolotājiem ir jāpieņem ētiski lēmumi un jānovērtē plusi un mīnusi, ieviešot digitālos rīkus savā mācību procesā, piemēram, attiecībā uz datu aizsardzību un jauno tehnoloģiju praktiskajām prasībām. Trūkst ētikas vadlīniju, ko skolotāji varētu izmantot, lai pieņemtu lēmumus par iekļaujošu digitālo mācību procesu.

Medijpratība, datu lietošanas prasme un uz datiem balstīta lēmumu pieņemšana ir būtiska iekļaujošam digitālajam mācību procesam. Tomēr digitalizācija un iekļaušana agrīnās izglītības līmeņos tiek uzskatītas par atsevišķām tēmām, kas rada sarežģījumus.

Izglītības iestādes

Skolotājiem ir vajadzīgs organizatoriskā līmeņa (t. i., skolu) atbalsts nepieciešamo zināšanu un norādījumu saņemšanā. Sadarbība starp ieinteresētajām pusēm — skolotājiem, skolu vadītājiem, atbalsta darbiniekiem, plašāku sabiedrību, izglītības padomēm, politikas veidotājiem, ģimenēm — ir būtiska, lai novērtētu, kādas struktūras un digitālie risinājumi ir nepieciešami katra izglītojamā atbalstam. Pastāv oficiālas sadarbības un apmaiņas metodes, taču ieinteresētās puses arvien vairāk sazinās sociālajos medijos. Nepieciešams problēmu, iespēju un efektivitātes novērtējums.

Nesenās krīzes ir izcēlušas izglītības organizāciju reziliences problēmu. Reziliences nodrošināšana ir horizontāls uzdevums, kas aptver visus izglītības sistēmas līmeņus. Politika var radīt labvēlīgus pamatnosacījumus un aizsargājošus faktorus, kas padara izglītības organizācijas vairāk rezilientas.

Attiecībā uz digitalizāciju Covid-19 pandēmija ir parādījusi, ka digitālā un iekļaujošā izglītība veicina lielāku sistēmas rezilienci. Šķiet, ka organizācijām, kas pirms Covid-19 bija sagatavojušās iekļaujošai digitālajai izglītībai, krīzes laikā veicās labāk.

Nākotnē būs redzams, cik lielā mērā šos rezultātus var izmantot, lai izdarītu secinājumus par vispārējo rezilienci pret krīzēm neatkarīgi no Covid-19.

Izglītības sistēmas reģionālā un valsts līmeņa vadība

Covid-19 pandēmija ir padziļinājusi nevienlīdzību izglītībā, uzspiežot attālinātās mācības, taču tā sniedz arī unikālu iespēju reformēt izglītības sistēmu. Tas ietver labāku skolu, vecāku un kopienu sasaisti un iekļaujošas digitālās izglītības uzlabošanu visiem izglītojamiem.

Dažādās valstīs politikas lēmumi par izglītības sistēmām tiek pieņemti dažādos līmeņos, piemēram, reģionālā vai valsts līmenī.

Neatkarīgi no tā, kādā līmenī izglītības sistēmas tiek pārvaldītas, ir liels potenciāls digitalizēt uzraudzības pasākumus iekļaujošai izglītībai valsts, reģionālā un vietējā līmenī. Digitālās tehnoloģijas varētu palīdzēt efektīvāk vākt un apkopot attiecīgos datus par iekļaujošu izglītību un padarīt tos nekavējoties pieejamus politikas veidotājiem. Turklāt, padarot datus pieejamus dažādos sistēmas līmeņos, var veicināt pašanalīzi un uz pierādījumiem balstītu lēmumu pieņemšanu, sākot no klases līdz skolas, reģiona un valsts līmenim.

Secinājums

Var apgalvot, ka izglītības nozare bieži vien ir bijusi nepietiekami iesaistīta tehnoloģiju izstrādē, kā arī diskusijās par digitālo mediju un tehnoloģiju izmantošanas ētiskajām sekām, lai preventīvi risinātu iekļaujošas izglītības prasības. Tāpat digitālā transformācija un iekļaujoša izglītība lielākoties tiek uzskatītas par atsevišķiem jautājumiem.

Tomēr gan digitālā transformācija, gan iekļaujoša izglītība ir sistēmas transformācijas. Uzskatot tās par savstarpēji saistītiem un savstarpēji atkarīgiem jautājumiem un iesaistot ieinteresētās puses no visiem sistēmas līmeņiem turpmākajās norisēs, tiek radīts potenciāls rezilientām izglītības sistēmām, kas ir pieejamas visiem.

